

А П Ъ С Н Ы

Ареспубликатә ҳәынтқарратә усхәартә «Аңснымедиа»

2025 ш. октиабр 16 № 76 (21 681)

Chanel зыршанхаз аңсуа тыңха

Аңсни аңсуааи зырылгарц

Ахра Анкәаб

■ Аңсуа пхәызба лгылашья, лтәашья ухәа лхымшәагышья еиңкаа, тейтпшла лыпшзара жәйтәза аахыс атоурых иадыруеит. Ихафсхьоу ашәышықсақәа раан ахәаанырцәтәи аңсарауааи, аныкәафцәеи азәыршәы изныкымкәа иазаатгылашьян уи. Лара лыблахкыгара иаршахатгәуп хмилиаттә сахьаркыратә ажәа азказацәа, зхыпхьазара мачым рапцәмтә хьыршәыгәагы. Уи даеазныкгы изыртәбыргуа хтискеит, мышкәак рапхьа, адунеи аңны еицырдыруа Парижтәи амодақәа рышәны Chanel аңаафцәа зыршанхаз Адица Берзениаңха лцәыртәра.

«Аетдә кыдхны унапы иадыркы иззутаху удыруазароуп. Уи хәарада ицоуп, ишуп... иззутаху узымдырыр инаумпытфорны икахауеит. Аха, излау-зхырхагоу удыруазар гәрагарала, иш-цоуггы акышья уеакәуршәоит» хәа, Аңсны жәлар рышәкәафцәи Алыкьса Гогәуа ишазгәеицахьаз еипш, Адица Берзениаңха Хазшаз илыишаз лыпшзара имфакәнатцаз лказара, лхәычра аамтәкәа инадыркны «иш-цаз акышья» ләазлырманшәалеит.

Иарбан кәзара хкызаалак амаршәкны, еснагъ иахызыаалатәуп, алапш хаа ахызароуп. Қажәи пшьба шықәса ирейхам Адица, ирацәам аамтәкәак раахыс лөыззылкыз – аамтә иакәшәо ацәашәтцәтәи азыргара аусхк аңны, илылшахьейт имацымкәаны аихьзарақәа раарцшра. Хажәлар ирылатцәахьоу лыхьз нәшхьейт убасгьы, ихатәроу ахәаанырцәтәи ахәынтқарқәа жәпакы ркнынзәгы.

Аңшзакәа дызларылукааша ахатә чыдарақәа акыр ирылакоу Адица лнапы злаку аусхк даднагалейт пшышықәса рапхьа, аус лыцызуаз, афотосахьагышья иазфәлымхаз лшыз, итылхыз лфотосахьақәа ркыпхьарызы ахәаанхьтәи ажурналқәа руак ажәа анлыднагала инаркны. Уи аахыс Адица дыблахкыгаха лфотосахьақәа рнылахьейт адунеи аңны залартәара хараку, амода азфәлымхәцәа зыхә харакны иршәо, еицырдыруа атыжымтәкәа: “Miu Miu”, “Prada”, “Ralph Lauren”, “Blumarine” аңхьатәи адакьақәа ркны. Иара убас, ацәашәтцәтәи азыргаратә рбарақәа ирызку аусмәапгәтәкәа акыр рышка днарпхьахьейт Франция, Италия ухәа жәпакы Европатәи ахәынтқаррақәа ркны еицазхартцахьоу амодақәа рышәнкәа рахь.

Уажәазы, Адица лоуп Париж, атоурых цәулеи ахьыз дуи змоу амодақәа рышәны Chanel аңны имфәпысуаз, уи адизаинер фыц, зказара харакзоу ацәашәтцәтәи захьы Ма-

тәе Блази рапхьатәи иколлекцияқәа дырбара аазыртыз. Ари, хәарада, амодель лхатә леипш, уи дызхатарнаку ажәлари лыпсәдгьыл гәакьей рзыргарызы акырза тцәзкуа хтисуп.

Иахысыз ашәышықәса, 20-тәи ашықәсқәа рзы Chanel апо-диумкәа ркны изныкымкәаны лыпшзара иаршанхәхьан тейтпш ухнахуаз Чачпха Мери. Ааи, атоурых шьтрақәлоит хәа башаза ирымхәо-заап... ахышьтрахь ихынхәит уи, ари аусхк ахырхартала ххәарц халшоит мөашьарада. Пхьакагы шья-пымшла!

Ахәапшәцәа азәыршәы ишазгәарто еипш, Адица леинаалара иначыданы, иаалырпшит вазара харакыла, дызхатарнаку ажәлар рхафәра, рцәафа, урт ртәс-рқьабз ахәақәа дыртымсзакәа изырылгоз лышәтцәтәи ала. Лыцәажәарақәа ркнытә иахдыруеит, амодельра амфә дананылоз аңхьанатәгы, лхатәра иашьагоу аңсуа хымшәагышья ләапхьа иргыланы лус дшаз-неиуаз. Адица ләпсуара даеазныкгы иартәбыргуеит ацәашәтцәтәи тзыжьюа, зыхьз нагоу афирма Versace атыжымтәкәа рзыргара анлыдыр-гала, урт мыцхәы ауафы ицәеиж ахьхыртуа аңнытә мап ахьылкыз. Аңсуа ибазара иауасхыру Ауафәра, зегьы ирыцкуп хәарада, уи ақәныкәара ианакәызаалак ауафы дарпшзоит, дытнагоит.

(Алгартә 2-тәи ад.)

Бадра Гәынба Арбцъар мчкәа Рымш рыдиныхәалеит

Аңсәдгьыл ахьчафцәа

■ Аңсны Ахәынтқарра Ахада Бадра Гәынба Арбцъар мчкәа Рымш рыдиныхәалеит.

«Хәтыр зкәу аруаа, Аңсны Ахәынтқарра Арбцъармчкәа рвтеранцәа! Гәыкала ишәыдыс-ныхәалоит Аңсны Ахәынтқарра Арбцъармчкәа рымш! Ххәынтқарра атоурых афы иналукааша рыцхәуп жьтәарамза 11. 1992 шықәсазы, хәпсәдгьыл азы иуадафыз аамтәкәа раан, Ирейхазоу Ахеиләк Ахантәафы, Ахәынтқарра Атәылахьчаратә Еилакы ахантәафы Владислав Григори-ипа Арзынба иусдқала иапцан атәылахьчара Аминистррей аштаб хадеи. Ари атоурыхтә шьяфә ххыпшымра ахьчарафы ароль хада нанагзеит. Аңхәрей агәагырей аарпшуа хәр-бцъармчкәа аибашьра адәафы ашьякәгылара иалагеит. Аңсны Арбцъармчкәа рапцара ахытхьртәфы игылаз зегьы хәтырла иахгәа-

лахаршәоит, аңсәдгьыл ахьчара зхы ақәызтцаз рәапхьа ххырхәоит. Дара иаадырпшыз агәымшәарей ахамейгзарей гәадура дууп. Иахьа Аңсны Арбцъармчкәа есаира айгы-хара иафәуп. Ахәынтқарра анапхга-ра урт рыргәгәара ахылапшра чыда азыруеит, Урыстәылатәи Афеде-ра-ра ашәаза аизырхара, арратә доуха ашьтыхра ухәа ихадоу азца-арақәа. Иахьатәи аґагылазаашьяфы акырза атцанакуеит хәрбцъармчкәа аибашьра иазхианы рыкәзаара. Ахәынтқарра акәзар, иахәтоу зегьы канатцәит хәр рматериал-техникатә еикәыршәара аргәгәаразы.

Хәтыр зкәу аруаа! Ари амш шәыпсәдгьыл ахьчаразы ишәымоу амчи агәымшәарей ирсимволуп. Шәыпсәзааратә уалпшья анагзара атәыла ашәартәдарей атышәынтәа-ларей шьатәс иамоуп. Шәтәацәеи шәарей ишәзеигьасшәоит агәабзи-ара, агәамч, ххәынтқаррафы икәза-аит атынчрей аизхазыгыгарей.

Аминистрцәа Реилазаарафы

Ауалафахәы – 20 000 маат

■ Аңсны ирейтцәзоу ауалафахәы 20 000 маат ыказароуп хәа ишьякәыргылан Аминистрцәа Реилазаарафы.

Уажәы ирейтцәзоу ауалафахәы абиуцетнтытцәи аиңкаарақәа рфы 10 000 маат ркынза иназоит. Уи азы пхынгәымза 28, 2022 шықәсазы итыжьыз «Мызкатәи ирейтцәзоу ауалафахәы ахышәа-тшышәа ашьякәыргыларазы» ақәцара аитәкра алагалахеит.

2025 шықәса аңхьатәи хәымз аишьялақәа рыла, аеспубликафы ирейтцәзоу ахныкәгаратә вазара – 16 200 маат хәа ишьякәыргылоуп, уи уажәы икоу ирейтцәзоу ауалафахәы аастә еихауп.

Афинансқәа Рминистрра пхын-гәымза 1, 2026 шықәса иахым-гәкәа ахәынтқарратә усбартақәа, аусхәартәкәеи аиңкаарақәеи русзуфцәа мызктәи руалафахәы еитцәзоу ахышәа-тшышәа ашьты-хразы ажәалагалақәа ахәапшра-зы Аминистрцәа Реилазаара ахь анашьтра азы анапынтца атоуп.

Ақәцара азинмчы аиуеит 2026 шықәса ажьырныхәамза 1 инаркны. «Иарбоу аусхәкәы еикәыр-шәан, анафс ишьякәыргәгәан Аңс-ны Аңьатә Закәанейдыла ахәтәц 122 анагзара иазырханы. Иарбоу ахәтәц ишахәо ала, Аминистрцәа Реилазаара астатистика аусхк афы азинмчы змоу аусбарта ишьякәнар-гыло адыррақәа ирыкәныкәа-ны еитцәзоу мызктәи ауалафахәы

шьякәнаргәгәоит. Уи ахныкәгаратә минимум еитцәмароуп», – ихәеит аекономика аминистр Темраз Амкәаб.

«Уаанза ирейтцәзоу ауалафахәы – 5 000 маат хәа ишьякәыргылан, анафс 10 000 маат ахь ишьтыхын, фышықәса рапхьа – 15 000 маат хәа. Хәзтоу ашықәс азы, аста-тистиказы Ахәынтқарратә еилакы адыррақәа рыла, 2025 шықәса 5 мыз рыла мызкы азы ахныкәга-ратә минимум 16 200 маат ркынза иназеит», – иазгәеит аекономика аминистр.

Аекономика Аминистрра афинансқәа Рминистррей астатистика-зы Ахәынтқарратә еилакы русеицу-рала еитцәзоу ауалафахәы 20 мызкә маат ақынза анагаразы апрокеит еикәнаршәеит.

«Ақәцара азинмчы аиуеит ажьырныхәамза 1, 2026 шықәса инаркны. Аусдылафцәа аамтә роу-роуп, 2-3 мыз рыла русзуфцәа ру-алафахәы ашьтыхра аеазыкәцара-зы», – ихәеит Темраз Амкәаб.

Апыза-министр Владимир Делба аусхкқәа жәпакы рфы бжьа-ратәла ауалафахәы 20 мызкә маат еихауп хәа иазгәеит.

«Аґагылазаашья ахылапшра атахуп, аитәкрақәа алагалатәуп, усқан ииашоу ашәахтәқәцара-гы ґалоит, ииашаны аңьапса ашьякәыргыларагы алыршахоит. Мамзар иахьа усхкқәак рфы ауа-лафахәы 50 – 60 мызкә ркынза иназоит, егырт аиңкаарақәа рфы иадырбоит 5 - 6 мызкә маат, уи, хәа-рада, икоу аґагылазаашьятәкьа иакәшәазом», – ихәеит Владимир Делба.

«Лыхнашта» аныхәа аҗены

Аицгәйргәра амш

■ Иҗафсыз амҗышаҗны имҗаҗы-сит есышыкәса иазгәартә «Лыхнашта» аныхәа. Араион ақытәкәа руааҗсыра арахь иа-аргеит рҗа-мәҗа, хәоурых, хан-хамҗа-хантымҗа иадхәалоу ажәйтәтәи аматәаркәа. Ақәоура маҗк иаҗыргахаҗазарггы аныхәа иатцубаауан алахәҗыра, аиц-гәйргәра, ашәәхәра, акәашара, пхәаҗатәи аҗеипш азхәҗыра. Ари аныхәа иалахәҗын егырт араионкәа рхатарнакәаҗы.

Абри аҗны Аҗсны Ахада Ба-дра Гәынба еизаз ирылеиҗеит аусхәартәбҗаратә хыкәкытә про-грамма «Ақытанхамҗа арҗиара» аби-уҗет шыштыҗуа 500 миллион ма-ат рыла.

Апрограма анагзара иаҗуп 2021 шыкәса инаркны. 2024, 2025 шыкәсқәа рзы апрограма анагзара иазоуштың 150 миллон маат ркынза.

■ Афото: Sputnik Абхазия

2026 шыкәсазы иазгәатан апрогра-ма 250 миллион маат ркынза азырха-ра.

Аҗсны аекономика арҗиараҗы ақытанхамҗа иааннакыло атыҗ ха-да хасаб азоуны, ақыҗеи анхаҗеи

зегь рыла рыдгыла ра шатахәу еил-кааны, Аҗсны Ахада Бадрә Гәынба азбамта идикылеит уи 500 миллион маат ркынза аштыхразы. Изыхәтоу анапында атоуп Аминистрцәа Реи-лазаара .

Амармалташты бты аҗиара маиурц азы

Аспециалист иабҗыга-рақәа

■ Амармалташты бты Амшын Еикәа аҗыкә иаҗну атылақәа рҗы иҗәыртцит аа-шыкәса раҗһа. Иара рбеит Новороссиски Шәа-җеи иахьрыҗаркуаҗы. Ауаа рзы шәартара аҗам.

Аа-шыкәса раҗһа Аҗсны иҗәыртцыз амармалташты бты арака иаабит, ишыаҗыту акхы астатус ахь ииасит. Абас аҗхаста зырҗеи абты аҗаҗыларазы аз-неишәа җыц иазкны ахәамта җа-иҗеит Аҗсны ақытанхамҗа Амини-стрра аҗиаақәа рыхьчара Амаҗзура аиҗабы Владимир Гьериа.

Владимир Гьериа иажәақәа рыла, раҗһатәи ашыкәсқәа рзы абты ахыҗһаызара акырза иа-нырацәаз, җсабарала урт ирҗаҗы-лоз ахккәа анмаҗыз аамтазы, уи ахәҗырма, алаха, амандарина ухәа ашәҗырккәа гәҗәала ааха рнаҗон. Аха аҗаҗылазаашәа акыр аҗаҗса-хит иахьа. «Хара уи ахала иҗәу-еит хәа хәҗәҗыҗуамызт. Аха аамтак ала хра злоу ахтысқәаҗы җалеит – абты зҗо аматәаҗы цәҗыртцит, урт уи аҗиара акыр иаҗыргахаҗеит», – иазгәеиҗеит аматцзура ахада.

Иара инатцшыны иазгәеиҗеит иарбоу аҗхаста зырҗеи ахәаҗа-мача хкы ахыҗһаызара аҗһатәи

аамтақәа ирҗыртцшы уахәаҗшу-азар, акыр ишаҗхаз, аҗаҗра аҗыҗ апроцент акыр армачра шалыршаз.

Ақытанхамҗа Аминистрра иар-боу аҗхаста зырҗеи абты аҗәҗа-раҗы даҗа хырхартак шыҗнахит. Ахылаҗшыртә есышыкәса аҗа-ратә малқәа азоунаҗыеит, еиҗа иуашәҗыроу акультурақәа (ара-са, аҗитрустә шәҗыркәа, ашәҗыркәа, ауҗратыхкәа) рыхьчаразы ахимиатә маҗәашьаркәа ррезерв аҗнаҗоит. Уи адаҗы иаахәахәоит абты аиҗа-рак арасаҗы иарҗеи акәҗыкәбаа чымазара аҗаҗыларазы аҗунги-цидқәа. Арт аҗрепаратқәа хәҗда-җсада ақытауааи ақытанхамҗатә аа-лыҗ аарыхыҗҗеи аҗиаақәа аҗа анылырго аамтазы ирызшахит.

Ауааҗсыра ахьынхо атыҗқәа рҗы иаҗш, урт рыкәша-мыкәша абты раҗәаны иахьеизо инадхәа-ланы җыҗаарамзазы ишыақәҗылаз аҗаҗылазаашәа далацәаҗеи, аспе-циалист ари азынтәи аҗыҗһаҗра иадхәалоу «амзартә цәҗыртцра» ауп, уи зынза иадхәалазам хәа иҗәе-ит. «Ари абты аҗаҗһа иҗеиҗеит хәа акәзам иаанаҗо. Уи ахыҗһаызара акыр еиҗахит пхьҗа ааҗта, аха уажәы хәҗтоу таҗалантәи амшкәа рзы хара уи аабоит, избан акәзар, уи иара аҗстазаашәа иадхәалоуп», – иҗәеит иара.

Абты аҗыҗһаҗра аамтахәҗазы ақытанхамҗа Аминистрра ахими-атә маҗәашьаркәа рхархәара раб-җыргазом ақытауаа, избан акәзар, иарбоу аамтазы абты аҗраҗазом,

иара убри ала ақытанхамҗатә җи-аақәа аҗхаста рнаҗазом, ахимиатә маҗәашьаркәа раҗәзар, хра злоу аентомофауна ыкәнаҗар алшоит.

Владимир Гьериа амц-пхьҗа-кыртқәа рыҗаҗаразы аҗәалаҗа-ла җаиҗеит: аҗә-мыжә, ма аҗҗаа-дыжә ала иртәу, иабәц еиҗәҗыреу аҗрақәа рхархәара. Абты урт иртә-ланы рҗыҗһаҗкуеит, уи аштыахь иарбоу «аҗһаҗкыртқәа» амца ры-цратцаны иублыр алшоит.

Аҗхаста зырҗеи абты активра аамтазы (ааҗыны аҗһынреи) ашәҗы-ри ауҗратыхи рыхьчаразы ахими-атә усдулара хымҗадатәиуп. Ускан ақытанхамҗа Аминистрра есымша арезерв аҗы иҗоу ахимиатә инсек-тицидқәа рхархәара еиҗеиҗаауеит.

Еиҗа лассы-лассы ахархәара зауа аматәашьаркәа рахь иатца-накуеит:

– «Исперу» (Урыстәҗыла итыҗыуп) – җ-компонентк рыла ишыақәҗылоу акыр аамта аус зуа аинсектицид;
– «Зондер» (Европа иҗрыҗыуа) – аконтакттә маҗәашьар.

Абты шыаҗанкыла аҗәҗара зал-шом, аха ахыҗһаызара акыр илау-ркәҗы ауеит хәа азырыҗһаҗеит аусбартаҗы.

Владимир Гьериа амармалта-шты бты аҗиара амаиурц ақытан-хамҗа Аминистрра арезерв аҗы есымша җба-хҗа хкы ахимиатә маҗәашьаркәа, иара убас абты иарҗеи акәҗыкәба чымазарақәа рҗаҗылаз иазку ахархәаҗақәа ыҗоуп хәа инатцшыны иазгәеиҗеит.

рнапы ианиҗеит амармалташты бты хәҗһаҗаҗы иалазмыртцәаша аҗәалаҗалақәа аарҗарц.

«Ари азбамта иашахароуп, аамтаҗы иақәшәозароуп», – иҗәе-ит иара.

Ақытанхамҗа Аминистрреи уи анапаҗаҗа иҗоу аусбартаҗеи Ами-нистрцәа Реилазаарахь мчыбҗык иалыршаны аҗәалаҗалақәа нар-гароуп.

Аилацәаҗәара иалахәҗын Аҗы-за-министр ихатыҗуаа Вараз-дат Миносиан, җһансыхә Нанба, ақытанхамҗа аминистр ихатыҗуаа Артуш Сарибекан, аҗиаақәа рыхь-чаразы Ахәҗынтқарратә инспек-ция аиҗабы Оҗар җыҗыҗба, ае-кологиеи аҗсабарахархәареи рзы Аҗсны Ахәҗынтҗеилакы ахан-тәаҗы ихатыҗуаа Мурман Солом-ко, Аминистрра анапаҗаҗа иҗоу аусбартақәа рхатарнакәа.

Chanel зыршанхаз аҗсуа тыҗҗа

(Алҗарҗа)

Арака иазгәатәтәуп даҗаакгы. Адица арбарақәа рзы лҗазыҗаҗа-рақәа рахьтә аҗсшыаразы, август мзазы җымчыбҗыа хәа лыҗсадгьыл гәакьахьтә, Париҗка даныхынхәу-аз, уахь иналгеит Аҗсны азбахә зла-рылалыртцәаша аҗамтақәа – абираҗ хәҗықәа, еиуеипшым атыҗ җшза-рақәа зну атыхымтақәа, сахьала ишыҗоу, акалам иалху аҗыҗақәа... иара убас, амилаҗтә чысхккәа рҗамабара злеиҗылакааша – аҗе-иқәатцәа, ашәҗырҗа, аҗһанҗыхәа, ирҗоу атыҗантәи ашәҗырккәа ухәа. Лаҗәа ауҗәамкәа, мыҗхәы уам-шыуа, лхәоуқәа еилҗаҗа аҗҗахәа хатәы бызшәала данхәҗәаҗеи иазгәалҗеит урт рҗама збаз, амо-дақәа рышны Chanel аҗны аус зуа Франция атылауаа реипш, егырт ахәҗынтқаррақәа рхатарнакәаҗы гәахәара харакыла ишырдыркы-лаз, азҗлымхара җаулаҗы шаа-дырҗшыз Аҗсни аҗсуааи рышкә.

Ари ашәҗаҗы, Адица лыҗсадгьы-ли лыҗәлар гәакьеи рахь илымоу аб-зиабареи, урт рыхьз-рыҗша аиҗахә-реи рзы иҗазшырбаҗоуп хәарада.

Зыҗәлар рҗеиҗыбҗ еилык-ка згәатцәҗы изнырны, уи еилам-гакәа зҗазараҗы иаазырҗшуа роуп, араҗкы ду зманы, ихатәааны аҗста-заара пхьаҗа анаҗара зылшо. Ус иҗоу Анцәа идоуҗамч ала җнутҗа-латәи аҗәҗареи аилкаара чыдеи злоу хатарақәоуп.

Ианакәҗызаалак аҗһаҗатәи зы-гәҗаккәеи зыҗаҗаҗеи мазоу аҗ-суа модель иахьа аус рыҗылуеит амодақәа рышны Chanel-и, имодоу аҗәашәҗатәы азыргараҗны зыҗаза-ра хараку франҗиатәи җштәҗкы-латәи аҗурналқәа руаки.

Зтоурых азкышыкәсақәа ир-гәҗылоу Аҗсынтәҗыла ган раҗәала азыргареи аҗһаҗатәи аҗеипш ла-ша аиҗахәреи ирзааҗсо абиҗара ирхатарнаку Адица Берзениаҗа аҗәҗиара харақәа лҗеипшзаа-ит еснаҗ.

Ахшара раҗәа змоу рзы

Аҗыҗырыхәамза инаркны

■ Аминистрцәа Реилазаа-раҗы ахшара раҗәа змоу аҗа-аҗәа рзы аҗһырааҗзакәа җынтә рыла рыштыхразы аҗәҗара змоу аҗааҗәа (хык инареиҗаны ахәҗықәа змоу) асоциалтә цы-раара рыҗара хыкәҗыс иҗаҗаны Аминистрцәа Реилазаара аҗыҗы-рыхәамза 1, 2026 шыкәса инарк-ны азәҗыҗһаҗа изы есымзатәи ахәҗынтқарратә цырааҗзатә шәарақәа рышәаҗаа абас ала ишыақәҗылоит:

– хык инадыркны хәҗык ркынза ахәҗықәа змоу аҗааҗәа – аҗәҗы изы 1 000 маат (уажәы урт азәҗы изы ироуеит 500 маат);
– ф-җык инадыркны жә-җык ркынза ахәҗықәа змоу аҗааҗәа – хәҗык изы 3 000 маат (уажәы урт хәҗык изы ироуеит 1500 маат);
– жәҗык инареиҗаны ахә-җықәа змоу аҗааҗәа рзы – хәҗык

изы 6 000 маат (уажәы урт хәҗык изы ироуеит 3000 маат).

Иарбоу аҗәҗара анагзара ахы-лаҗшразы аҗаҗһықәра адҗоуп асоциалтә еиҗәҗышәареи адемо-графиатә политикей Рминистрра.

Аҗаратә цырааҗзакәа рышты-хра зынза иатцанакуеит 5500 ина-рейханы ахәҗыҗы раҗәа змоу аҗа-аҗәара.

«2016 шыкәса инаркны хара аҗаратә цырааҗзакәа шыҗаҗам-хзаҗызт. Иарбоу ашәарақәа рҗы аиҗаҗақәа ирыҗаркуеит – 5500 инареиҗаны аҗааҗәареи 16000 ркынза ахәҗықәеи. Абри азы иаҗах-хоит 75 млн. маат ркынза», – аз-гәартеит асоциалтә еиҗәҗышәареи адемографиатә политикей Рмини-стрраҗы.

Аҗыза-министр Владимир Дел-ба аҗәрала ашәарақәа рыҗкра азҗара дазаатҗылеит. Уи ахәҗықәа 18- шыкәса анырхыҗцлак аштыахь урт ирызку ашәарақәа рыҗкра-зы аҗәалаҗала җаиҗеит. Иара иажәақәа рыла, уи аҗаратә цы-рааҗзә ашәаҗаа аиндексациязы ал-шара аҗнаҗоит.

Аҗитрустә шәҗыркәа рыхәҗса

■ Аминистрцәа Реилазаараҗы 2025 шыкәсазы аҗитрустә шәҗыркәа рҗаҗра аизгареи аахәа-ратә хәҗыҗсақәа рышыақәҗыҗыла-реи рзы аҗәҗара рыдыркылеит.

Ишыақәҗыҗылоуп 2025 шыкәса-зы аҗитрустә шәҗыркәа рҗаҗразы абарт еиҗадоу аахәаратә хәҗыҗсақәа:
– 45 маат 1 кылак амандаринеи апаҗыркали рзы;
– 42 маат 1 кылак алимон азы;
– 10 маат 1 кылак истандартым ашәҗыркәа рзы.
Ақытанхамҗа Аминистрреи ара-

ионкәа рхадарақәеи 2025 шыкәса-зы аҗитрустә шәҗыркәа рҗаҗра иа-наамтоу реинҗалареи ауааҗсыреи ахәҗынтқарратә наплаккәеи рыла рыҗыреи рзы ихымҗадатәи аусна-җзатәкәа рымҗаҗаразы адҗа рыҗо-уп.

Ахәҗынтқарратә хәзалхратә еи-лакы есымчыбҗыа ииагз аҗитрустә шәҗыркәеи егырт ашәҗыркәеи рзы адырра Аминистрцәа Реилазаарахь анаштыразы анапында атоуп.

Аҗәҗара анагзара ахылаҗшразы аҗаҗһықәра адҗоуп ақытанхамҗа Аминистрра.

«Ерцахә, адгьыл иақәлоу ашла»

Платон Бебиа – 90ш.

■ **Еицырдыруа апоет, апроза-ик, апублицист, аитагаф Платон Хәамҕа-иҕа Бебиа диит (05. 10. 1935) Очамчыра араион Кәтол акытан (ипҕстазаара далцит – 26. 09. 2021).**

СССР-и (1965), Аҕсны, Урыстәй-леи (1999) рышәкәыфәцәа Реидгы-лақәа рлахәыла, Аҕсны акультура зеапҕсәтәыз аусзуфы ианашьан Д.И. Ғәлиа ихьз зху ахәынтқарратә премиа (2007, Р. Биорнс иажәеинраалақәа ре-изга аитага азы), «Ахьз-Аҕша» аорден ахпҕатәи афазара. Аҗсны жәлар рпоет хәа ахьз ихтәан (2020).

Пшьышықәса аҗара иҗон Цығардатәи аа-шықәсәтәи ашкол акны, ашьтахь Кәтолтәи аа-шықәсәтәи ашкол даналга, абжьаратә җара хир-кәшеит Тамшьтәи ашкол акны. А.М. Горки ихьз зхыз Ақәатәи ахәынтқар-ратә арҗафратә институт далгеит (1959), иара убас А.М. Горки ихьз зху Москватәи Алитературатә инсти-тут (1968). Аус иуан агазет «Аҕсны

каҕшь», журнал «Амцабз» рредак-циақәа ркны. Уи нахыс акыр шықәса аус иуит ашәкәтыжьырта «Алашара» акны редакторс, аиҗабы ихәтыҕуафс, аредактор хадас (1979) ш. инаркны), ашәкәтыжьырта аиҗабыс.

Ажәеинраалақәа ифәуа далагеит жәохә шықәса анихыҗтуаз инаркны.

Акыҕыҕхь акны дцәыртцит 1952 ш. на-хыс. Ифымтәқәа рнылон еиуеиҕшым аколлективтә еизгақәа, журналқәа «Алашара», «Амцабз», «Звезда», «Наш современник», «Молодая гвардия»; агазетқәа «Аҕсны каҕшь», «Аҕс-ны», «Бзыҕ», «Еҗәаҗәа», «Совет-ская Абхазия», «Литературная газета»,

«Литературная Абхазия», алитерату-ратә еизга «Ерцахә» ухәа еҕыртҕы.

Авторс дрымоуп хыҕхьазара-рацәала ажәеинраалақәа, абалла-дақәа, апоемақәа, ажәабжьқәа, иара убас ароманқәа «Ашьацхәа», «Ақь-чақьцәа», «Ахаҗараҗа». Апоет иажәе-инраалақәа жәпақы аҕәылоуп «Аҕсуа поэзиа антология. XX ашә.» афбатәи атом (Ақәа-Москва, 2001; аиҗаҗыра – Ақәа-Москва, 2009).

Феиҗәиҗәба инареиҗаны ажәе-инраалақәа, абалладақәа, апоемақәа, ажәабжьқәа реизгақәаи ароманқәаи җиҗхьеит.

П. Бебиа ифымтәқәа еиҗагоуп аурыс, аукраин, аерман ухәа еҕырт абызшәақәа рахь. Аурысшәахь еиҗа-ганы иҗыҗуп иажәеинраалақәаи, ипоемақәаи, ипрозатә фымтәқәаи реизгақәа жәпақы.

П. Бебиа дырдыруеит еиҗаҗафымк иахәсабалаҕы, аҕсшәахь еиҗәиҗе-ит А.С. Пушкин, Р. Биорнс, С.А. Есе-нин, Г.Лорка, Н.Хиҗмет, Л.Украинка, С.В. Михалков, Е.А. Евтушенко, К.Ш. Кулиев, Ц.К. Лафьцә ухәа ражәе-инраалақәа, Ч.Т. Аитматов иажәаб-жьқәа «Аиқәшәара», «Аибашьфы иҕа» ухәа еҕыртҕы.

Еиуеиҗшым ашықәсқәа раан Ақәа иҗиҗыт: аҕсышәала: Ацәкәырҕақәа. 1959; Алирика. (Ажәеинраалақәаи апоемақәаи). 1961; Аетцәақәа. Ажәе-инраалақәа. 1965; Ахәыҗқәа. Ахәыҗқәа рзы ажәабжьқәа. 1966; Ицәоу азиас. Ажәеинраалақәа. 1969; Амра аҕы азәзәоит. Ажәабжьқәа. 1971; Ахы уардын. Ажәеинраалақәа. 1973; Адгьыл амҗәыҗәақәа. Ажәе-инраалақәа. 1975; Аҗба шкәақәа. Ажәеинраалақәаи апоемеи. 1977; Ацәақәа. Ановеллақәа. 1978; Аҗаҗы-ха. Ажәеинраалақәаи апоемақәаи. 1979; Ашьацхәа. Ароман. 1981; Амш хьамҕш. Ажәеинраалақәаи апоемақәаи. 1983; Ақәранҗыра. Ажәеинраалақәаи апоемақәаи. 1985; Ацхаражәхәаф. Ановеллақәа. 1987; Ақьаҗаҗыцәа. Ароман. 1989; Ахәым-ца. Ажәеинраалақәаи апоемақәаи. 1991; Мықә. Ақьҗазы аҗәыҗхәжәа. 1992; Ифымтәқәа. Бьжь-томкны. 1995-2008; Ифымтәқәа. Пшь-томк-ны. 2010; Азын фымҗи ааҕын фыхеи. Аповестқәа. 2012; Ахаҗараҗа. Иажәе-инраалоу ароман. 2013; Уа мшыб-зиа, амш бзиа! Ахәыҗқәа рзы. Ажәе-инраалақәа. Апоемақәа. Алақәқәа. Ажәабжьқәа. Аиҗаҗақәа. 2015; аурыс-шәахь аиҗаҗақәа: Спящая река. Стихи и поэма. М., 1981; Радуга. Рассказы. М., 1982; И катитс золотая арба. Ро-ман. М., 1989.

Платон Бебиа

Сымшира

Аҗәырҕа сарҕьажәфәан,
Сшәом акы саҕны.
Сҗәырҕьон, схалон ажәфәан
Сымшира аҕены.

Аха исхәои, исхәа,
Мыш сымам иркаа.
Азәҕы са саниз хәа
Изхәазом еилкаа.

Азәы ихәоит; «Ааҕнымзи,
Илнагон абҕы!»
«җагалара иаҕнымзи!» -
Иамеикуеит еазәҕы.

Цьоук аниз асаатҕы
Абҕыц иарбахоит.
Сара санҕы сабҕы
Зыфзомызт, сынхеит.

Са саниз зынызааит,
Ааҕныз аҗаххаз.
Акызатҕык – сизааит,
Ауаа сырҗахыз!

Аҕҕстазаара азыхәоуп
Амра згыло, идыр!
Аҕҕстазаара – ныхәоуп,
Срыҗхан са сымир.

Са саниз аахыҗаҕьан
Изымхәеит азәҕы.
Издырыҗ стәхыҗаҕьам
Сара санҕсуаҕы!

Ерцахә

Шәышықәсала иқәсны иҗала,
Арфашқәа зәҗәеи цәкәырҕала,
Ерцахә иҗахәхәоу җта кәашла,
Ерцахә, адгьыл иақәлоу ашла,
Аҕснытәи ашьақәа ирабу,
Аҕхьарца иҗымтәо зашәа ану!..

Уи ақәцә сырбо нацәақәкыла,
Исалхәон санду саҕхьа дгыла;
- Нан, иахыкәжьу аҗба җҗеыха,
Мра агымхәзац, аха иҗыха
Асы зытуа, мап, уафы имбац
Хара уи иашьҗызшәа адац!..

Зҗәы меицак абрака ихалаз,
Дафьзахоит зынза аҕшәалас,
Дажәызар – дышфәоу ус даанхоит!
Жәлар ражәаҕы иахәоит абас,
Аха уи кәзҗода җәыҗырҗас?!

Арҗқәа ансзеиталхәоз схәычын,
Фыс хәа сақәтәан арасатә чын.
Аха уи исалхәоз наҗзахеит,
Ижәбома, иахьа илабҗәбахеит;
Ихалт аҗатә-уаа зҗәы җьбароу,
Адгьыл иақәлахоҕы урт роуп!

Снапқәа

Сара исымоу амч-алшара,
Нархас иамоу, изакароу,
Уи сзырдыруа, сылашара,
Абараҗ ижәбо снапқәа роуп.

Абарт рзыхәа са смашшыкәа,
Ахаан җәҗәала рыҗара згоит,
Ихьатаху дарҕы мҗшыкәа,
Аҗц еиқәара еифыцкәа иргоит,

Абахә иажәлоит рымч еизадан,
Ахаҗә рцәуеит еикаратәуа.
Аҗыр дыртәоит рылша зегы аҗан,
Хаз арацәа еиқәыжь иртәуа.

Зны амағана, еазны абаха,
Зны акәәтан, аиҗәышә, аиха,
Ажьахәа, аҗыркант, иарбан уаха
Ишәымкыци, җхьа шәеиха!

Зегы рҗы исасым, иаҗшәымоуп.
Зегы рзын иҗәҗәоуп рылша.
Зегы рҗҗы аҗазара рымоуп,
Ғаҗхьа иашьтоуп ахьз-аҗша.

Илакшәышәым, икәымшәышәым,
Ахәы рыҗиан арт аазам,
Жәацы икәышын, иацы ичышәын,
Аус акны имцоуп, итаазам.

Снапқәа, абар, рылша шәдырдыруеит,
Амса ирыҗоу жәба, иҗҗәеым!
Снапқәа роуми, сара издыруеит,
Еснаҗ изырҗо схы-сҗы.

Истахуп икыдиҗаарц хәетә
Азә дандәықәла, искьарцы!
Искьарц акәым, уа ахауаҗ,
Сыхәнацәакҕы җыкькьарцы.

Аидыслараҗ баша исыман,
Сәахан ажәфәан ансдырба,
Сан сыҗсадгьыл аҗы сыма,
Скажьтәуп уаҗа схажә хырҕа!

Снапқәа ирыҗуп аҗшәа қыа,
Иназкызҕы рыҗара иҗеит,
Инеиҗысхуеит; - Уа мшыбзиа!
Мамзарҕы; - Бзиала шәаабеит!

Изалшом снапқәа тәарц хәаҗсеит хәа,
Иаххәап, ирылшаазарҕы акыр.
Са истахуп бзиала шәаабеит хәа,
Ақьаицәа зегы рнапқәа скырц!

Саби сарей

Данычкәыназҕы инаркны,
Саб иахьанза иҗәцаракны,
Ауасҗара бзиа ибоит.
Даҗьазказоуп, уи дуаҗоит.
Абнаҗ амаҗәахә җканы,
Ғьара иҗәкәо иҗыкканы,

Уаҗа ианиҗауеит алар,
Мыцхә ииашан икаларц.
Ахәыблы иқәцә, алфә иаршә,
Амырҗә, акалам, аҗашә
Аларгыло, нас ахарҕа...
Рмаршәа кы, рахәтыр ба,
Иура кьо, аҗхыз кәтәо,
Абыртқал икылхуа иразоит,
Ишәоит, изоит, икаитцоит.
Нас иуардын җахәаны,
Иҗәы азхәуеит абас хәаны,
Ашҗа иантырго адәахы;
«Дад, унапы хьуп, ахы!»
...Ех, ишҗабзиа, афаст,
Сумҗа цьазар сарҕы абас?

Лхы-лҗы җәыкуп, лыбла җшашоуп
Дхәыхәуп, дҗәилуп, деикәаҗхоит.
Лзара еихытар, лыжәаа җҗәеоуп,
Мра хәсабалаҗ уи даҗкьхоит.

Уи зегы лылоуп са дызбазар,
Еснаҗ дҗәыкуп, хаа-хаа дычҗоит.
Адунеиәҗ дыкам лфьза, избанзар,
Избанзар бзиа са дызбоит!

Аиха

Ааҕына. Латҗарамза.
Анхара ркуп зегь еизыфны.
Амашәыр. Иаҗәылкәеит амца
Убла хызкуаз хә хәфны.

Арҗәаахәа ахәхәабжь хашҗа иҗыфит,
Ирахәзшәа уа азәы иҗҗы.
Зегь еибарфит, зегы еиҗәныфит,
Иаҗәеиҗырхәон: – Шәаах азы!

Аха абз җырха, ихьамтҗақәа,
Хәфны иакәшон уи аҗша.
Иахьынтәаазхәаҗ хамбазакәа,
Иҗәеиҗьуа иаҗцәлеит аҗша.

Хәаҗкәа былуан, амцабз халон,
Шьта аҗәыҗрақәа рҗыхәа җцәан.
Ара идәылкьон, ана ифәналон,
Иара аҗшәыман, хә хәсәцәан.

Ус, аа, саб дааҗаххит ашҗа,
Уи дахьыказ уара идыр.
Саб рыҗҗа даакалеит дкәашза,
Даҗәаашаҗәышәҗәит акыр.

Дрыҗәҗылакны уажә дахьылаз,
Ғхызы хьшәашәак надлон ицәа.
Дазҗшуан иҗшәмара аанызкылаз:
«Афстаа дысхычҗон рацәа!...»

Акҕы рыҗзам аҗкәа еилахарц,
Ус ихы иҗшәан акы,
Иҗәеиҗеит дымҗшыкәан уаха,
Амца-шырахь дыҗцакы.

Еиҗхәхәеит; - убылуеит, уалгеит!
Аха дналаҗалт хаха.

Далаблит шырхәоз даҗьалҗеит;
Икын зегь злакаитҗаз аиха.

Арзынба ибжы

Уа амра лаша наҗ инахан,
Хәжәфәан иаҗахаит ашәшы,
Ғхьаҗылада харт хәҗәнахан...
Ихаҗхьоит Арзынба ибжы!

Ан лҗазаҗә имфә лныхәоит,
Дикәшан ихы-иҗәы шьышы,
Аҗсны лҗәи рзы Анцәа диҗәоит.
Ихаҗхьоит Арзынба ибжы!

Ахқәа кырҗшәаҗ рәыдрыҗхуеит,
Избахьадаз уи цыс ишы,
Уажәы икәшаз аҗацәа ниҳуеит...
Ихаҗхьоит Арзынба ибжы!

Иааикәыршан аҗсцәа шьтамзи,
Уа хфы-хфыла дара шьы,
Уажәы икәшаз аҗацәа ниҳуеит
Ихаҗхьоит Арзынба ибжы!

Иааикәыршан аҗсцәа шьтамзи,
Уа хфы-хфыла дара шьы,
Иара иҗсахәага аарла иҗамзи.
Ихаҗхьоит Арзынба ибжы.

Дааргоит реалакны алашьцара,
Сакаса неимдо еиқәышышы,
Дырҗылоит ан – еишәара-еиҗара.
Ихаҗхьоит Арзынба ибжы!

Изхәаны итәаз аҗхьызба рыҗҗа,
Убас илылалт доуха мчык –
Уаха дзымгылт дыҗшуа фыҗҗа.
Ихаҗхьоит Арзынба ибжы!

Амца далоуп, уа амца ашыра,
Хьыршәода зхәоз зцәа иҗаҗы –
Ахацәа ирбоит уа аланаҗшыра.
Ихаҗхьоит Арзынба ибжы!»

Ан лҗа иҗаҗҗын днадгылоит,
Ажәфәан иаҗаҗым ашәшы,
Дцәыуом уи мчык дыннакылоит.
Ихаҗхьоит Арзынба ибжы»

Таиф Аҗьба

Аҗсуара хьлых маҗәахәуп,
Уи аныкәгара краҗахуп,
Ғшәахы ирсуа хауа аниф,
Ифны дааҗагылт Таиф.

– Таиф уҗоума, Таиф?! –
Таиф изҗәиҗуан Таиф.
Иҗәыла даадәылҗны лассы,
– Таиф уа уами, абааҗысы?!

Уи дышҗшуаз дҗышьшаны,
Таиф фәаиҗит дааҗчаны.
– Нас, ани иҗоу хәфны,
Лызфьстрыма лыхьз хәаны?!

Җацәымаашьап җацсуара!

Аамтәи атцаскәеи

Шарида Торчуа

■ **Ханыхәыцкәаз, ханду Зина Браскыйлҗа лшьапкәа шлыхьу-азгьы, алабакәа шылкызгьы җафналацыпхьаза даххатгьылон. Ускан схахьгьы исзаагомьизт уи ус зыкалтцоз. Аха нас еилыскааит уи җырпшыла ацсуара шхалалаазоз, ауафы ихатгьылашья шахлыртцоз. «Цәажәарыла мацара акгьы алтцом, җырпшылоуп ауафы дшыраазоз», – лхәон есымша.**

Апсуаа, ачаракәа җаурада, цәгъара Анцәа ихаумырбан. Аха, ишырхәо еипш, ацәгъеи абзиен рышхәа еивтоуп. «Аира шаз, апсрагьы ишеит» рхәоит. Җарт, апсракәеи ачаракәи рымшапҗарафы ихамоуп ххатә традициякәа, даеа милат хрылазмышьафшо. Рыцхара-рас икалаз, ххәфәра шыақзыргәгәо, хкультура шыатас иамоу хцаскәа реицакра ххәафәу ауп. Иузыштым-каауа акы акәны икоуп «нак шәакәытци уара, уажәы ус азгьы икаитцазом» хәа анауеаркуа.

Ианбыкәыз аихабы атцәа кны даннхәооз аитцбы уи дтәаны данызыршуаз. Изхароу дара аихабәцәа роуп. «Азәызатцәыкгы шәгылар калазом» хәа рархәоит. Уи иашазам. Миха Лакрба иновелла «Аламыс» акны хәпхәоит абас еипш ахтис: абырг еизарак акны иажәа данналагоз, иаирсыз алабашья иа-аигәара игылаз арцыс машәыр-ла ишьаппынцда иалалеит. Абырг иажәа далгаанза, арцыс дахьгылаз дагьымтцыст. Җарт иахья хшыапы алабашья алалар акәым, хныхәафә ааныркылозар агылашья хәқәшәом.

Ауафы иара итәы кажьны атәым данашьтало, ахаан аеиерахь дкыл-нагазом. Убас аеиерахь хкылнам-гар калап иахья хазхьынхалан ишьтаххуа атәым традициякәа. Уи зыхкьо хәа сгәы иаанаго афар ракәзам, изхароу аихабәцәа хәуп. Аихабы иоуп аитцбы икынза иназго атцаси-акьабзи.

Зыуафьбжара интцыхьо ауафы ачара амшапҗара аума, апсы ирее-ира акны аума ишпакатцатәу хәа уразтцаар, рыла траа иухәапшуе-ит, нас рыжәфахьрқәа инарфахо-ит, ихәздырам хәа аанарго.

Ааигәа чарак акны сьқан. Иахья зегьынцъара ишапу еипш, ишәа чара рхиан акы узавымбо, инам-цхәынгы афатә ыкәзар каларын. Ауаапсыра уажәшья атәарахь шәа-аи хәа анрархәа, атаца лтып рхи-ны иахьыказ апхьатцәкьа, ипшзаза, апсыуа мағәала еилахәаны, ашәа рхәон ансамбль «Гәында». Убри еихау рчара зырпшззз даеаки ыко-уп хәа сгәы иаанагом. Ицабыргны, згәы иахәаз даара ирацәафхәит.

Иахьатәи хаамтәзы ауафы дызлауршанхо хәа акгьы ыкам. Азәи-азәи хәицлабны, ауал хәқәтцаны, атәым милаткәа рыкәа-шара-рышәахәара апыжәара атә-ны, хара хтәы хнагәтцасны ачаракәа рымшапҗара хәлагеит. Избан ацы-ганцәа ргәып акәашаракәа рыла хчаракәа зымшапҗаагара, мамзәр-гьы алатинамерикатә кәашаракәа. Урт сара истәхым хәа акәым, аха хмилиаттә кәашаракәа иреиҗу икои!

Акы узхәом, Анцәа ицъшьа-ны атаца данаафнарғало, убаскан инеибеипшны апсуашәа, атаца-агарашәа адырхәо иалагеит, уб-риаак угәы шьтнахуеит. Ус анакәха, атыпантәи ашәакәеи акәашаракәеи апыжәара рахтәп, атәым гәыпкәа аҗара рыхтынцара ахатыпҗан.

Иахьатәи апсуа чаракәа, аки-аки узейшымдыраауа, рымшапҗара иалагеит. Ақытарафы, Анцәа ишихәара инхо-интца, убартгьы аресторанкәа ркны ачаракәа ру-еит. Иашоуп, ақытарафы ачара аура аҗабааа ацуп. Агәыла-азла аматц руроуп. Аха убракәа ауп апсу-ара, аибабара, агәыбылра ашьты-хра, атцаскәа рмырзра ахьыкәло. Упстазаара зегьы зыкәурзиз унха-ра-унтыра, уаштә-угәара, ухшара рыбзеиразы, ачара ауразы утын-хацәа мшахымтцуазар, аресторан акны ачара ууазар, иазутахи уна-хандеи зегьы!?

Аресторан акны зегьы пшзо-уп, имәзеиуп, унеины унатәаны ак-рыфарада. Аха шакафы убас еипш икоу ачара шәгәлашәаракны иаан-хәзеи. Насгьы, амәзеи акны инажә-газ шәеитцбәаа изладшәырбои апсуа чара иамоу акәама-ца-макәа. Агәыла-азла аматц ахьыру-аз акәын афар аихабәцәа икарцоз ахьырҗырцәауаз. Иахья хчара быста руеит аузбекцәа. Хәпсцәагьы рнышә пызко дара роуп. Урт рмилат сәтәасшьом хәа акәым аха, апсуа иитәу иара ида даеазә икаимтца-ша хәа акы ыкоуп...

Ачаракәа мшапҗызго ракәзар, убартгьы хлапшра рызто азгьы дыкәзар бзиан. Апша ирәанағало хә акәымкәа, апшәма игәазыхәа-ракәагьы еилкаауп аха, узхымпо-узтцымпо пҗаракәак шыақьыргы-лазар цәгьамзар каларын.

Схаан (кәрыжәаа срықләам аха) ачара акны ауаа андыртәалак аб иашья, мамзәргьы аижәлантә, ма афнатә иалахәу зыкәрахь инеихоу быргк агәи-агәатцәеи данахныхәа-лак акәын ачараф инеиз акрыфа-ра нап анадьркуаз. Иахья уи афы-за шамахамзар цьаргьы иуабзом. Хресторантә чаракәа рҗеи уи аны-маалозар акәхап. Имодам.

Ачара зуа ижәлантә ачарафы та-мадас далырхцомьизт, уи уажәы ак-гьы амазам ххәеит. Азҗаб атаацәа-ра далалазар, макарара ирышьтуаз реиҳабыс азҗаб лыжәлантә да-цьиртцазомьиз, угьы акгьы амам ххәеит. Хыхь ишазгәахтәз еипш, уажә ус азгьы икаитцазом хәа ауп лахьҗыракыгас ихамоу. Хәпхьаҗа хцас-хкьабз ныкәызгәп хәа хгәыгу-ада?! Егьырт амилиаткәа иныкәыр-ғалап хәа зәыр агәаанағара шәы-моума?!

Хмилиаттә хәфәра, хбызшәа, х-традициякәа хцәызыр, хәпсыуа-ауп хәа злаххәалои. Хлашәушәа, хдагәоушәа, зегьы хрышыцыләшшәа, ус акәнагоушәа хәзлагаз ахымшапҗара, хмилиат абакылнаго?!

Иаарласны Апснытәи ашколкәа зегьы ркны иаларғалараны икоуп апсуара аматәар. Уи хымҗада ицхы-раагза духоит хцаскәеи хкьабзкәеи реиқәырхаразы. Аха зегьы реиҳа ихадароуп җырпшыла хәар апсуа-ра рылаазара. «Бла иабо хы иапсо-уп» рымхәои апсуаа хкны. Хәцәы-маашьяп хәпсуара!

Артцафцәа рныхәамш азы

Иреиҗхаз алыркааит

Наира Сабекиа

■ **Артцафцәа рымшныхәа мехакы тбаала иазгәатә, Р.Гәымба ихьз зху Апснытәи ахәынтқарратә филар-мониәы имшапҗаратә агәыргьаратә усмшапҗатә.**

Арахь имшахьтцит атәыла Ахада Бадра Гәынба, Апьза Аминистр Вла-димир Делба, ихатыпҗуаа Цьансыхә Нанбеи, Вараздат Миносиани, Апсны араионкәа зегьы ркнытә артцафцәеи. Есышыкәса еипш, сынтәи зәалыз-кааз артцафцәа ахамтәкәа рыҗара иа-лаганза, иархәан Апсны Ахәынтқарра агимн, минуткәи җымтрала иргәала-дыршәеит хәпсәдгьыл ахақәитра зхы акәызтцаз Афырхәцәа.

Артцафцәа дрыдныхәало, атәыла Ахада Бадра Гәынба ихәеит: «Хара ихамазароуп зыпсәдгьыл бзиа избо, атара бзиа змоу афар, шәара шәоуп изыбзоуру уатцәтәи ахәынтқарра аҗе-и».

ипш, шәара шәаазаз атәицәа роуп Апсәдгьыл ахьчара анатахха зхы иа-меиҗакәа Аиааира ду хәазгәз. Шәара шәоуп изыбзоуру имариамыз аамтә-зы хәшколкәа ахьамкыз, итабуп даа-раза шәҗабааз» – абас ихиркәшеит Ахада икәгыларә .

Апсны атара аминистр Хана Гәын-ба дрыдныхәало, илхәеит: «Хәтыр зкәу хартцафцәа, ишәыдсныхәалоит шәза-нааттә мшы, артцафара еихау занаат ыкәзам, уи зегьы ирыцкуп. Хара хнапы иану аус уалафахьыла иузышәзом, хара хнапы иану аус анагзара зылшо аамтә иалнахыз ауаа роуп».

Апсны Ахада икәҗтарала «Апсны Ахәынтқарра зәапсәзтәыз артцафы» хәа ахьз рыхтцоуп пшыкы артцафцәа: Залита Җаркьыл, Акәатәи 5-тәи аб-жъаратә школ алағартатә класскәа рыртцафы. Карина Когониа – Акәатәи 4-тәи абжъаратә школ аурыс бызшәеи алитературеи рыртцафы. Александр Арамян – Пицундәтәи афбатәи аб-жъаратә школ абәфртцәыра артцафы. Амалиа Капикиан – Гағратәи ахдәтәи абжъаратә школ аерман бызшәеи али-тературеи рыртцафы.

Аныхәамш аҗы иалкаан ры-хьз хәан 2024-2025 шыкәсәзтәи аматәартә олимпиадакәа рҗеи аиаа-ира згәз хәык инреиханы атцафцәа азыкәзтцаз 23-фьк артцафцәа. Урт ахәтыртә шәкәкәеи ахамтәкәеи рнапәы идыркны.

«Атцарадырракны хәтыр зкәу аус-зуфцәа» хәа ахьз рыхтцан рнапы зла-ку аус тапхьыкәра харакыла иазнеиуа, иаадырпшуа рзанааттә кәазаразы жәфьк артцафцәа:

1. Аслан Җаркьыл, Апсны Ахәы-нтқарра атцара Аминистрра абәф-ртцәыратә аазареи аррақәра назатә зыкатцареи акәша аихабы.
2. Валентина Халбад, Апсны Ахәынтқарра атцара Аминистрра азеипшбжъаратәи азанааттә цареи русбартә аспециалист хада.
3. Римма Агрба, Гь. Алшәынба ихьз зху актәи Бзыпцәтәи абжъаратә школ адиректор.
4. Марина Багаева, Гагра атцара акәша аспециалист.
5. Игор Цыгәба, Аацытәи абжъаратә школ адиректор.
6. Фиала Отырба, Приморсктәи

1-тәи абжъаратә школ артцафы.

7. Асида Отырба, Акәатәи 1-тәи аб-жъаратә школ артцафы.

8. Роена Асланзиа, Акәатәи 1-тәи аб-жъаратә школ артцафы.

9. Белла Аршба, Очамчыратәи ашкол-интернат адиректорс икәз.

Артцафцәа рныхәа ахьазгәартоз иалкаан рызбахә хәан Ацьынцтәы-латә еибашьра 1992-1993 ш. рзтәи зегьы иагәылсны, иахья хәшколкәа рк-ны абипарақәа еитцааазо хартцафцәа җырпшыгакәа. Урт 101-фьк хәмоуп.

Аестратәтә шәахәафы Ильдә Кәы-чбериа иналыгзеит акымкәа-фамкәа ашәкәа хартцафцәа рахәтыраз.

Хартцафцәа, хәазәфцәа рныхәа рыдныхәало ашәала, ажәеинраалала ргәы картцон Апсны ашколхәыцкәа, Акәатәи, Гағратәи абжъаратә школкәа ртцафцәа рыкәгыларакәа аныхәатә гәалакәзаара ханартәауан.

Иалкаатәуп арт атцафцәа шама-хак изыпхьоз дара рхәтәкәа бзиа ир-боз рыртцафцәа ирызкны иапыртцоз аҗәеинраалакәа шракәу. Уи ихәнахәо-ит артцафы иҗабаа хәтыр шақәу. Ус анакәха, хара ихәмоуп аҗеипш.

«Апснытәи тағалан апшшәхәкәа-2025»

IX Жәларбжъаратәи арт-пленер

■ **Апснытәи ахәынтқарратә уни-верситет аҗы иаатит IX Жәларб-жъаратәи арт-пленер «Апснытәи тағалан апшшәхәкәа-2025». Уи рхы аладырхәит Апсны, Урыстәыла, Аахьыт-Уапсәы-ла ркынтәи 30фьк инареиханы асахьагыхьыфцәа.**

акыр тцазкуа ахтыскәа раамтәзы имшапҗусеит... Зегьы тшышәнтәала-ны имшапҗусан апандемиа иалага-анза. Уи иахкьаны хара ишыақәгы-ланы ихәмаз атрадиция еипцәхьар акәхеит. Ааига хәигәыргьеит даеа хтыскгы. Чачба-Шервашизеи егьырт еицырдыруаз асахьагыхьыфцәеи русумтәкәа ахьытдәахыз Ацәыр-гақәцатә зал Хада аҗы икалаз

абылра ашьтахь Ацәыргәқәцатә зал Хада еиташьақәыргылоуп, асахьагыхьыфцәа азәырфы уи апста-заара җыц атаразы активла ацхы-раара картцойт», - ихәеит Алеко Гәа-рамиа.

Аректор иахья арт-пленер ахь-ымшапҗусуа ауниверситет аказа-ракәа рыкәша ааигәа ифакультетны ишыақәыргылахеит хәа инатцшыны иазгәеитейт, уи асахьагыхьыфцәа рзанааттә шыақәгыларә иацхраало-ит, Апсны азы акадркәа разыкатцара алнаршалоит.

Арт-пленер актәи амш азы имшапҗусит анаука-практикатә конференция «Атрадициякәеи хә-амтәи».

«Асахьагыхьыфцәа кәзарафы атра-дициякәеи хәамтәи» хәа ажәахә ка-ицеит ААУ аказарақәа рфакультет

адекан, адоцент, хаамтәзтәи аказара Жәларбжъаратәи академия алахәы-ла-корреспондент Нугзар Логәуа.

ААУ аказарақәа рфакультет аде-кан ихатыпҗуаф Руслан Чхамалиа иажәахә иахьзын «Аплатат аро-ли анырреи 1992–1993шш. Апс-ны жәлар Рцьынцтәылатә еи-башьрафы».

Нодар Чанба икәгыларә амузы-кеи асахьагыхьыфцәа кәзареи иазикит. Апсни Урыстәылеи рлитературатә традициякәа дрылацәажәеит апое-тесса, Д.И.Гәлиа ихьз зху Ахәынтқар-ратә премиа алауреат Гәында Сака-ниа.

«Ижәйтәу апсуа разнытә пара атрадициякәа реиқәырхара ахәса-бала» ААУ аказарақәа рфакультет адизаин акафедра аихабы, апеда-гогикатә наукакәа ркандидат, адо-цент Елена Лабахәуа.

«Ахәафәрпшразы хаамтәз-тәи аформақәа» атемала дыкәгы-

леит ААУ аказарақәа рфакультет асахьагыхьыфцәа акафедра артцафы, асахьагыхьыф-аҗыхантцаф Идает Атрышәба.

Акерамикатә кәзара атради-циякәа дрылацәажәеит ААУ ака-зарақәа рфакультет асахьагыхьыф-а-керамист Мадина Бадриева.

Аграфикатә дизайнер Ахра Ацьынцәал икаитцаз ажәахә амҗы иалху атрадициатә матәаркәа рҗеи апсуа орнамент иазикит.

Жьтаарамза 14 инаркны 18-нза арт-пленер алахьылацәа Акәа ака-лакь аҗы еиуеипшым атыпкәа ирта-ауеит, иара убас иатәауеит Апсны Рапхьатәи Ахада Владислв Арзын-ба икытә гәакьа Аладатәи Ешыра, ақалақькәа Гагра, Афон Җыц, азия Ритца. Арт-пленер «Апснытәи тағалан апшшәхәкәа-2025» Ахәынтқарра Ахада Бадра Гәынба икаитцә адгы-ларала имшапҗусеит.

Ҳақалақь ахаҗера еиғьхарц...

Ҳамчқәеи хдырреи еилатаны

Алиса Гәажә-пҭа

■ **Даара ипшзоу, ибеиоу, ато-урых ду змоу Ақәа, баша қалақьны иқам, уи Аңсны иахтны-қалақьуп, Аңсны агәы хәа ипхьазоуп.**

Ақәа ақалақь ахаҗера айғьтәра гәйтхас измоу маңшым. Ақалақьу-аа хайпш, уи иазгәышыуеит атәыла ауаапсырагы.

Хәарада, еснагь еипш, иахьагы Ақәа ақалақь Ахадара аусураҗы ицәыртцуа азтаатқәа, уи аҗапхьа икәгылоу ауснагзатқәа маңым.

Арахь имҗахьтцуа асас иҗылары иазхиоу хахтны-қалақь пшза, еса-aira ахаҗера айғьтәреи, у и ина-варгыланы ауаапсыра рсоциалтә зтаатқәеи ақалақь анхамҗа аусу-ра шеиҗкаауи реилкааразы хара хамҗахьтцит Ақәа ақалақь Ахадара аихабы Тәмыр Михаил-иҭа Агрба иахь.

Тәмыр Агрба Ахтны-қалақь напх-гара атараҗы иҗыцу уащуп, рацәак тцуам ари аматцараҗы дықоиҗтәи, аха иазгәатәтәуп уи аамта кьәк иалагзаны илшаз шмаңым, гәык-псыкала ақалақь аһуңцка ицәыртцуа апроbleмақәа рызбара иешазишәо. Уи инаваргыланы, имхәакәан выс-шәа амам, напхгәә җыцуп, аха хатала, аргыларатә усураҗы даа-ра аҗышәа бзиа шимоу, хатала, Акапиталтә ргыларатә усбартеи Ақәа ақалақь Ахадареи рҗы еиуеипшым атыпқәа рҗы иусура иабзоураны даара ибзианы идыруеит, чыдала, ақалақь анхамҗа иатцанакуа, аком-муналтә усурақәа злеибарку, изле-иҗкаау ақәама-цмақәа зегьы.

«Иахьеи-уахеи, усқангы-уажә-гыи айташьақәыргыларатә усу-рақәа ахьатахыз атыпқәа сыртауан. Уажәгы лассы-лассы ахадара ан-апхгара аусзүмҗәеи сареи игәахт-ит абзатаратә нхамҗа иадхәа-лоу апроbleмақәа ахьцәыртцуа. Урт сара сзы иҗыцзам, ибзианы издыруа, сзышыҗылахьоу, сыпста-заара иахәтаку роуп акнытә, хыхь-хыхьла акәымкәан, исымоу аҗышәа ахархәарала интырхәцааны изды-руеит атып змоу, ицәыртцыр зылшо апроbleмақәа», – иҳәеит Ақәа ақалақь Ахадара аихабы Тәмыр Агрба хәиҗәажәара хаҗыркуа .

Ақәа ақалақь Ахадара аиха-бы х-занаатк рыла ирейхәу аца-раиуртақәа дрылгәхьейт. Аңснытәи ахәынцқарратә университет афинан-си акредити рхырхартала аекономи-катә факультет (2011 ш.). Анаҗс, Аңс-нытәи ахәынцқарратә университет акны иаартыз Уралтәи афедералтә университет афилиал латәарадатәи ақәшаҗы ааглыхра-граждантә ргы-лара азанаат ала аргыларатә фа-культет. Иара убас, 2013 шықәсазы, Москва, жәлар рынхамҗа Урыстәы-латәи академия акны амагистратура. Хәиҗәажәараан уи инатцш-ны иазгәеитейт, аргылаҗ изанаат дхәыцаахыс ипсҗазаара шадхәа-лоу, иагьшаликаауа. Уи иадхәалоу, рапхьатәи ишьаҗәкәагы гәахәа-рыла иахзеитеиҳәеит.

«Аргылаҗ изанаат еиҳа исза-аигәоуп, аинтерес сзатцоуп. Сдара ашықсқәа раангы чыдала, аҗәа-ракреи азәлымхареи астон, уи-моу атареи аусуреиҗы еиласыгзон аамтаказы. Хәстудентра ашықсқәа раан, атцара сыцызтқоз сөызцәа гәыпшыки сареи 2009 шықәсазы, зтапхықәра хәаакәтцоу аилазаара «Стройкомпания» зыхьыз аргыла-ратә фирма аахартит. Исгәалашәо-ит, хусура шхацхаркыз Ахабла җыц акны аһеиҗагыла аһналарта айташьақәыргыларала. Зтцара хыз-мыркәшацыз астудентцәа, аргылары

аганахьала рағһа ххы пәхшәартә атагылазаашьа хәитеит усқан Ақәа ақалақь Ахадара аихабыс иқаз Алиас Михаил-иҭа Лабахәуа. Уи ибзо-уроуп аргылары аганахьала, анаҗс иҳауз аҗышәа.

Апхьака хгәып аанзыжыыз кәле-ит, аха еиуеипшым ахырхартқәа рыла адырреи аҗышәеи змаз, зус бзианы издыруаз аспециалистцәа 20-шык инарзынапшуа еидахьыле-ит. Уи аамтазы 2011-2012 шықәсқәа рзы, аһнқәа рхыбқәа рыпсхаразы Ахәынцқарратә программа апцан. Иҳазбеит ххы алахархәыцр. Уи ина-маданы хрыдцәалеит Акапиталтә ргыларатә Усбарта анапхгара, хәгыршьтит Адгәыр Азынба напх-гара зитоз Агәзера иқаз аргыларатә Усбарта ахь. Ускан 8-мзы ирылагза-ны 22 җны рхыбқәа хәпсахит.

Уи ашьтахь хусура ахырхартә хәпсахит, иаахартит апластикатә пенцьыркәа ахьыкартцә аҗх. Ҷапхьа Алиас Михаил-иҭа хизнеит, изеитахәеит хусура алтцәақәа, хҗышәа шеизхархаз. Хатала, аҗх злеиҗкааз аусугатә матәахқәа, ашьақәгылақәа аниба, хәргы ху-сушәа аһгәеиҗа, хәгәра ганы хнапы иаиңтәиҗ, шамахамаз, Ақәа ақалақь иатцанакуа ашқолқәа зегь ркны апластикатә пенцьыркәа рҗатцара. Ажәакала, Алиас Михаил-иҭа иеипш иқаз азәыршөы рыбзоурала хатала, аргылары ахь исымаз аинтерес еса-aira иазхәуан, уи иацны ишьтыска-ауаз аҗышәагы», – дхәцәажәон Тәмыр Михаил-иҭа.

Аиашазы, Тәмыр Агрба ргы-лашык иахасабалала зус иазка-зоу, аҗышәа бзиагы змоу шиакәу шыақәдыргәҗәоит аргылары анапх-гараҗараҗы уи еидибалахьаз аусу-рақәа. 2014 шықәса инаркны 2016 шықәсанза аус иуан, Ақәа ақалақь Ахадара аусбарта «Горстрой» аихабы ихәтыпцуаҗыс, 2016-2019 шықәсқәа раан «Горстрой» аихабыс. 2020 ш. инаркны Акапиталтә ргыла-ратә Усбарта аихабыс. Уи иажәақәа рыла, иусурақәа еиҗырпшны да-нахәапшуа, Акапиталтә ргыларатә Усбарта акны апроbleмақәа рацәан акнытә, даара иуадаҗны ишьон Ақәа ақалақь Ахадарахь дааианза.

«Ирацәоуп, ицәыртцуа еиуе-ипшым ахырхартқәа ирыцаркуа: асоциалтә, анхамҗатә, абзатаратә, акоммуналтә ухәа ирыдхәа-лоу, зызбара хымпәдатәу азтаа-ақәа. Апроbleма змоу досу рхы еиҗархәар ртахуп, урт рыдкыла-реи, излауала рызтаатқәа рызба-реи азнейшьеи аҗазышәареи атахуп. Сара сгәаанакарала, иа-га иуадаҗзаргы, зызбара алым-шо апроbleма, азтаатәы ықам. Иа-аинырсланы зегь рызбара залшом, хәарада, аха иахьа акәымзаргы уатәы агәра згоит, хықәкыла уыз-неиуа иуызмзо зтаара шықам», – иҳәеит хәиҗәажәараан уи агәра-

гара иманы Ақәа ақалақь Ахадара аихабы.

Амшын апшахәаҗы айтәкрақәа ирызку аусмәапгәтәқәа рыҗиашьа ианыпшуйеит агәаҗҗрей апринци-преи змоу азә шиакәу Тәмыр Агрба.

Уи аганахь ипҗылаз ауада-фракәеи апынгылақәеи шмаңымз-гыи, амшынҗықә акны еиуеипшым аусурақәа мҗапызгоз, ахәаахәртәтә тыпқәа аартны измаз, хатә-хатә-ла драцәажәаны, еиқәышахәтрә-ла иазааигейт амшынҗықә акны имҗапҗахо айтәкрақәа инарыма-даны, урт апхьака русура атцара шзлымшо. Изақәанымкәан иргылаз ахыбрақәеи, аусуразы азин ахьры-маз атыпқәеи, рыҗәхәара антәара инақәыршәаны, атцара шаанкы-ло, убри акнытә, рмазара ықәыр-гар шахәтоу.

«Аинрал Аршба имҗа инаркны Алашарбага ахатәиртә акынза ам-шынҗықә иагу-иабзоу кәхтцит. Аусу-рақәа нарыгзцит Москва, Уфа, Казан, Краснодар, Нижни Новгород, рыргы-ларатә усбартақәа. Иааиуа апхынра-зы, агаҗа пшзаны, ахаҗера еиғь-ны, ауаҗы ипсзы ахышышәа апарк, ахыҗқәа аамта ахьырхыргаша, еиуеипшым акаруселькәа ухәа рыла ихәтәаны иқалоит» – иҳәеит аусу-рақәа ишрылагахьоу азгәато Тәмыр Агрба.

Хәиҗәажәараан уи иазгәеитейт, амшынҗықә ахаҗера айғьтәра иазку айтәкрақәа рхыркәшара ашьтахь, ир-гылахо акахауажәыртқәа, ахыҗқәа рзы ахәмарыртатә тыпқәа ухәа ркны, уаанза амшын апшахәаҗы аус зуаз рахьтә изтаху қыралала аус руртә атагылазаашьа шрыртә.

Амала урт аус рурц рылшоит Ақәа ақалақь Ахадара иаднакыло ақәтцара инақәыршәаны.

Аиашазы, хәаҗа ахаҗера айғь-тәра зегь гәахәарыла иҳадахьылаша хтысуп. Сапсуоуп хәа зхы зыпхьазо уи мап аҗызкуа, иаҗагыло дқалом сгәанала.

Тәмыр Агрба иажәақәа рыла, иҳадоу, зегь рағһа инаргыланы изызхьапштәу, избатәу зтаатәны рҗапхьа икәгылоу ируакуп хәақалақь адәахьтәи ахаҗера айғьтәреи ауаап-сыра рыбзатаратә нхамҗа аҗышә-ныртәалареи.

«Амҗақәа ирыгу-ирыбзоу аҗатцара хәҗуп, атротуаркәа шыақәхар-гылоит. Аха уи аамтазы ицәыртцуа апроbleмақәа маңым. Иқоуп шыаҗанкыла айташьақәыргыларакәа зтаху амҗақәа. Урт хамала хамч ақә-хом акнытә, Урыстәылатәи аинве-стициатә программа ацхыраарала, шыаҗанкыла Басариа ихьз зху амҗа айташьақәыргылары мҗапысуеит. Ақалақь акны уи аурыла ирейхәу амҗақәа ируакуп. 2026 ш. ихыр-кәшахоит ари амҗа айташьақәыргы-лары. Иара убас, Ахабла җыц акны Агрба, Аргәын, Сентиабр 30 рыхь-зқәа зху ухәа амҗақәа ркынгы

зызбахә хәмоу аинвестициатә про-граммала айташьақәыргыларатә усурақәа цоит.

Амҗақәа шыаҗанкыла ре-иҗашьақәыргыларазы, аҗатран ақәыртәаразы ихымпәдатәиуп акоммуникациатә инфраструкту-ра шыаҗанкыла аҗсахра. Уи ахарҗ рацәаны иаҗахуп, зегь шыаҗанкы-ла рыпсхаразы атагылазаашьа хә-мам. Аха уаанза азымҗангақәа шыаҗанкыла рыпсхара ахьатахыз ирҗеиы амҗақәа кәхтцәзтгыи, уажәы иажәхьоу, иуашәшәыроу азымҗангақәа шыаҗанкыла имп-сахкәан амҗа айташьақәыргы-лара напы ахаркуам. Инатцшны иазгәастарц птахуп, уаанза цыара азымҗангага пҗәар, азы ацәцар, ақалақь зегьы зыда иныжыны арҗе-иратә усурақәа хрылағозтгыи, уажәы айташьақәыргаларатә усурақәа ахь-цо ахаблаҗы мацара инхо роуп аамтала зыда инхо. Ари атехно-логиа шыақәхаргылейт, ахархәа-ра атара халагейт, даарагыи иман-шәалоуп ақалақь ауаапсыра рзы», – иҳәеит уи.

Амшцәгыақәа раан, ақәа-зы ныз-кыло ахархәагақәа аус ахьырымүа иахькыны, аинрал Дбари аинрал Аршбеи рыхьзқәа зху амҗақәа рҗы-рымч ақәхом еизо ақәа-зы аанкыла-ра. Убри акнытә, ақалақь амҗақәа зыла иҗәуеит. Урт рыпсхаразы ал-шара ықам азы, 2026-тәи ашықс әхь иазагеит айташьақәыргыла-ратә усура.

Атхыхәтәантәи аамтазы лас-сы-лассы амшцәгыа баапсқәа ирыхь-кыны апхастә зауа ақалақь ауаап-сыра рхыпхьазара маңшым.

Хатала Тәмыр Агрба ақәар-шөы иахькыны азы зтцалаз ахатәы-ләнқәеи азы ахькылсыз аһеиҗагы-лақәа рхыбқәеи, иажәхьоу атызқәа азы ахьрылсызи акырцыара атыпқәа рҗы, инапхгараҗы аус зуа иҗызцәеи иареи ртааны ирбейт. Уи аганахьа-ла аусурақәа шцо далацәажәо иаз-гәеитейт, аспециалистцәа, аусуцәа ес-җны тәамҗахә рымамкәан аус шыруа апроbleма аҗыхразы.

«10-мшы рышәуңцқала, ақәа ахь-кылсуа ахыбқәа реиҗашьақәыргы-ларыла иадхәалоу аусурақәа хыр-кәшахоит. Анаҗс, хәиасуеит егырт аусурақәа рахь, уи азы иаҗаху, иахәтоу амаҗәахә еиқәыршәаны иахьзышөуп», – иҳәеит уи.

32 шықәса цуеит, апсуа жәлар иаагыз Аиаиарала еилгеиҗтәи Аңс-ны Аҗынцьтәылатә еибашьра. Аха, иахьа уажәраанза ақалақь аҗы-ана-ара иуҗылоит хылапшра змам-кәан, иҗацәны, аҗшәма дызхым ахатәы җнқәа, ауаҗахқәа. Убри аамтазы, апсуа таацәара җарацәа җыҗыа-хҗык ахшара зманы, зхатә нхарта тып рымамкәан, қыралала ахә шәо, ауаҗахқәа ирышәоу рхыпхьазара маңшым.

Еилкаауп, иҗацәу хәа зызбахә хәмоу ахатәы җнқәеи ауаҗахқәеи шыоукы ирыдкыланы ишрымоу, азә ихьзала излаҗаҗу ала ашәкәқәа цәырыргар шалшо. Аха цқәа иҗтаазар, иахәтоу ашәкәқәа рыла ихәтәамгыи, еиқәшәамгыи уҗы-лар шалшо. Ажәакала, иуадаҗуп, иахьа апшәма дызхым, шықәсы рацәала дызкәашьымхаз ахатәы җнқәеи ауаҗахқәеи иаинырсланы ахәынцқарра разырхынхәра. Аха зегьы җәхәрак-җәхәрак рымоуп. Амшын апшахәаҗы иқалаз айтәкрақәа рыхькәа-пҗыа ари азтцатәы ахьгы ииасыргы кәлоит.

Ари апроbleма акрызтазкуа шақәу азгәато, Ақәа ақалақь Ахадара аихабы хәиҗәажәараан инатцшны иҳәеит, изызхьыцтәу, избатәу акәны дшахәапшуа.

«Аҗшәмацәа зхым ауаҗахқәа, шәкәыла-быгьшәыла еиқәыршәо-уп. Шыоукы рыхьзала иқоу ауаҗах, азәы имхны даҗәзәы итара зақәан-

ла иалтцуам. Аха апхьака збашьақ аҗатәуп, иагьзыхьапштәуп.

Зхатә нхарта змам, ауаҗах ахә ахызшәауа апсуа таацәара җә-рацәа рақәзар, хрыцхараартә, урт рзы аһнқәа хәргыларатә маңына алшара ықам.

Зхатә нхарта змам, ауаҗах иахәо 1900-шык рсиа ззышыҗоуп. Хатала, сөызцәа аргылаҗцәа ааигәа, ақә-лақь хәзлацхараари хәа иансыдцәа-ла, ирасхәеит зхатә нхарта тып змам рсиа ихәмоу. Урт руазәк 5-уаҗахк хә-иҗейт, егыи 3- уаҗахк. Ари ажәабжь иаразнак Аңсны Ахәынцқарра Аха-да Бадра Зураб-иҭа Гәынба иасхәе-ит. Маңына иҳадхамкылазацт уи ахамта. Аха, ианхәадахьылақә еиҳа изыхәтәны иахпхьазо 8- таацәарак ирзахшоит.

Иазгәастарц стахуп Аңсны Ахәынцқарра Ахада Бадра Зураб-иҭа ари апроbleма дшазҗлымхәу, адцәгыи шситахьоу, хатала, Аңсны Аҗынцьтәылатә еибашьра кәлаанза зыргылары иалагахьаз аһеиҗагы-лақәа, ихыркәшамкәан инхаз, урт рыргылары ахыркәшара ахарҗы-шака ихәзтәо. Ари азтаара маңы-на азбара хәҗуп!» – иҳәеит Ақәа ақалақь Ахадара аихабы Тәмыр Агрба, аһеиҗагылақәа апхьака рыр-гыларазы ихатә идеиакәа шимоу, дышрызхьыцуа азгәато.

Тәмыр Михаил-иҭа хәзтаарақәа жәпакы ртак кәиҗейт хәиҗәажәа-раан, инатцшны иазгәастарц ста-хуп уи апсышәала еиламыр-цхәкәан ақалақь аусура иадхәалоу апхьакаҗәи игәтәккәеи иидеиакәеи шхацәеишаз.

Хәарада, Тәмыр Михал-иҭа дазыкым ари иуадаҗу аусураҗы, ақалақь анапхгараҗараҗы, ивагыло-уп зус бзианы издыруа, аҗышәагыи змоу, хатала иара аус иҗызуаз, зы-гәра иго, дзыкәгәыгуа иҗызцәа. Чы-дала 4-шык ихәтыпцуа: Константин Тәрба, Астамыр Ашәба, Инал Ашәба, Автәндил Сурманизе. Тәмыр Ми-хаил-иҭа Ақәа ақалақь анапхга-рахь иааипхьаз иҗызцәеи иареи ашьыжь асаат 6 рынахыс уи ахи-атхыҗәеи шыапыла еимдо аус шыруа гәазымтац азгәы дықам сгәанала, ақалақь ауаапсыра рахьтә.

Ақәа ақалақь Ахадара аихабы хәарада, ихатә псҗазааразы аамта даара имачны ишимоу еилкаауп. Аха, иага ус акәзгары, уи иажәақәа рыла, ихатә җыза Екатерина Кәпал-пҭаи ихшара Софиии Мариеи рзгыи аамта ипшаауейт, уимоу мчыбжык хынтә аспорт ахь днықәоит.

Ихәычра шықәсқәа раан акәзар чыдала, ашьапылампыл дазҗлымхан. 9 шықәса ашьапылапыл дыхәмару-ан, Ақәатәи акомандагыи акапитанс дықан, дыхәмаруан Аңсны еизгоу акомандазы, аха еиуеипшым ам-зызқәа ирыхькыны иниҗыт.

Инамҗатәны иазгәатәтәуп Тәмыр Агрба иаб Михаил Григори-иҭа Агрба аспорт азқәа хәа ахьз хәрак ши-анашьоу. Атлетика ласи аҗыбҗақәа-ратә спорти иеырзыкәиҗон. Асовет аамтазы уи абаҗртцәыра арцаҗыс аус иуан, иан Лали Шатаи – ипҭа Бжәаниа ләкәзар, уигы аурыс быз-шәеи алиҗратуреи арцаҗыс аус луан, Аңсны Аҗынцьтәылатә еи-башьра ашьтахь 30 шықәса инарзы-напшуа Очамчыра ауаҗытәыҗсәтә тагылазаашьа актқәа ртаҗырта ак-ны аихабыс дықан.

Здырреи зпышәеи инарчыда-ны апсуатцәс аазара бзиа змоу, арцаҗцәа-аазәҗцәа ртаацәара иалтцыз, шытрала и-Кәтолтәу Тәмыр Агрба 37 шықәса дыртагылоуп. Ақалақь Ахадара анапхгараҗараҗы кәрала акыр дкәыпшуп, аха аамта кьәк иалагзаны, уи ақалақь ауа-апсыра икәгәыгыртә, рыҗәапхьыз дапсахартә ихы аарпшра илшейт.

Имариаи иапхьакаҗәи иусураҗы изеиҗахьшәп еиҳау аихьзарақәа.

Акәа тахарцәхьоума?

Аиааира дшазгәышьбуаз

Гугуца Цыкрба

■ **Аштаҕы тынчроуп. Ашны ашәкәа кьакьаза иаартуп. Ахан дузза гылоуп. Тынчроуп. Ашта зегьы дәыкакачла икәцоуп. Изакәызаалак бжыкгыы гом,лакгыы хамкзакәа ашә хны-лагылеит. Ашны иаашнытцыз арпыс дтынчза ацсшәа хайхәеит, хнейпхьан апатреткәа зныз альбом ду хәапхьа иныкәитцеит. Дхәцәажәон Гәрам иашьа Дима Тәанба. Ицәыуадашын айбашьра атәы ахәара, аха иеырғәгәаны, иидыруаз акакала ейтәиҳәон...**

Тәанба Рамизи Барзаниа Аннеи шыца аҕацәа рхылтцит: Гәрами Димеи. Тәанба Гәрам Рамиз-иҕа ажьырныхәа пшьба, 1967 ш. Дәырпшь ақытан диит. Тәанихәатәи абжьаратә школ доушьтымтан. Ашкол ашьтахь Ивановтәи атәылаҕацә, ақалакь Комсомольскка дцоит. Адәыгбарныкәаратә техникум дталоит. Убра дшыкәз, арра ипхьоит. Арраматура дахысуан Германия. Иуалпшьа иҕеырпшыганы ихигон, уб-ри акнытә аррантә даныхынхәуаз, астаршина ичын иманы дхынхәит. Аррахьтә даныхынхә, ара итцара иацитцартә аҕагылазаашьа имоуит. Ускан Апсны иаха иазааигәаз Батым ахәаахәтрәтә тех-никум дталоит. Итцара кәҕиарала ихиркәшоит. «Амца дақәуцдар дбылуам» хәа ззырхәоз арпы-сын. Даныхынхә аҕьарахәа икытауаа днарывагы-леит. Ичмазаафыз иаб ипстәзаара даналт, Гәрам икытаҕы дынхарц избейт. Дәырпшь акытаҕы икәз адәкьан акны аусура далагеит.

– Гәрам, – иҳәеит иашьа Дима, – акытаҕы шәыызтәалак ишәеиҳәоит апсуа жәлар ирыз-кыз азтәарақәа зегьы дрылахәын. Уи ибзи-аны еилкааны иман, ақыртцәа еибашьрада ишыкәымтцуаз. Гәрам иажәа иалан еснагь, – урт

Апқарақәа рҕыцуп

Адгьыл азтцара

■ **Аминистрцәа Реилазаара абнатә фонд адгьылкәа егьырт акаатегориакәа рахь риагараан абнанхамәатә усура ацәызкәа рышьақәыргыларазы ақәцара айтәкрақәа аланәагәлеит. Ақәцара 2012 шықәсазы ишьақәыргәгәаз апқарақәа арҕыцуеит. Иҕыцу айтәкрақәа инарықәыршәаны, аус-шәкәы апункт 6 шьтарнахыс иалагалоуп хазхәталатәи ахаҕкәа ирызку ацта.**

Абнатә фонд адгьылкәа егьырт акаатегори-акәа рахь риагаразы ашәатәкәа мәагҕахоит аиуристтә хәҕкәа рыла еицш хазхәталатәи

узыкәгәыҕа уаазам, ирхәыцуа аилкаара уа-дашуп,– хәа. Убри азы хара хәхиазароуп, бьар-ла хәикәшәазароуп хәа. Апсны айбашьра иана-лага Гәрам арахә иманы ашьха дыкан.

– Саргы сыпсы сшьоит, сшәарыцоит, сы-рахәгы ирзеигьуп, – иҳәалон. Убракоуп айбашьра ишалагаз ахьиахәз. Ашныка дмаа-изакәан, дзыкәшәаз цьоуки дрыцны Акәака дцеит. Гәрам Апха Капшь акынтә хәруаа Гәымста ахыкәахь ианиаргоз, Дәырпшьаа пшааны дры-лалахьан. Тәанба Цьонцьик игәып иеахипхьаза-лахьан. Гагра ахақәйттәраан уи иааирпшуаз ахатцарақәа иахьагы айбашьцәа алацәажәоит.

Айбашьшы Тәанба Андреи «Агәымшәаразы» амедал занашьоу ус иҳәеит: – Гәрам арраҕы аҕышәа бзиа иоухьан гранатаршәшык иаха-сабала. Апсны айбашьра апхьатәи амшкәа рзы ишәарыцага шәакь икын, аха Гагрәи ахыр-хартәҕы агранатаршәга импыхьашәеит, уи да-ара деигәыргәеит, Гагра аҕа иалцаразы ибзиан-гыы «аус» аируит. Тәанба Гәрам маха-шьахала дыгәгәан, акы иацәымшәоз, пхьака еихоз, Аиа-aira агара агәра згоз хатцан.

Тәанба Гәрам Гагра ахақәйттәра ашьтахь Афонтәи акомандахь диаргоит. Уака иара ко-мандирс диман Цьениа Игор.

– Гәрами сарей – иҳәеит иашьа Дима, – хә-ибабазомыт, избанзар аламала ашныка да-азомыт, зны-зынла данауазгьы хәикәшәазо-мыт. Хан илтәахуан уи имаара шхьаалгоз, сара ислырбар лтахымыт. Машәыршәа данааилак дызидтцуаыт. Дахьынзакамыз изылтцәахыз, изыкәлыргылон, иартмак фәтәыла еикәлыр-шәон... Данцалак, дахьынәтәаз, дызлацаз амәа даныпшыло, даара акыраамта даан-хон... Атцыхәтәан, марттәи ажәыларә аан иҕа-хәз Цәниа Астамыр итцәуара дахьааиз хәйба-бейт. Цәгыла дыццакуан. Уи ашьтахь хымзи бжаки бжысит, иара уаха ашныка дзымаазе-ит. Шрома ахақәйттәра аан 1993 ш. пхынгәы 25 рзы дтахейт.

Тәанба Гәрам Рамиз-иҕа аҕацәа икарыжьыз акәалзцәыга хы ахәра гәгәа инаҕейт акнытә айбашьшы Гәымба Мкан, аҕьабаа баны дыл-бааигейт.

– Гәымба Мкан, – иҳәеит Тәанба Дима, – инапаҕы ипсы ихихит. Ипсы леига-шеигонатцы ииҳәоз акы акәын: – Акәа тахарцәхьоума?! – абас сиҳәоз илацәа неикәицсеит. Ахәра гәгәа аниоу айбашьра адәәҕы ацхьираара изтәз Ла-мара Чамәгуа лоуп... Дантаха ашьтахь Апсны Афырхатца хәа ахьз хараки ихтан.

Аиааира иахзааргаз хаштра акәымкәан ин-хоит. Иара убас зхәтәгәапхарала иааны зыпсқәа хадгьыл иалазцәз еснагь хгәатца итәзаауеит, иҕо-урыхтә хтыс дуны икәзаауеит.

Итынчза икоу ашта иаху Дима дтаацәа-разам. Гәрами уи ишыцәеи рхы зкәыртцәз Ап-сны аҕаацәара ҕыцкәа апцдахалароуп, ахәыцкәа илароуп, ирызхалароуп. Урт ршыкыбжыи, рыч-чарей, рыхәмаррей ашта тдыртәауазароуп. Атцыхәтәантәи иажәақәа: – Акәа тахарцәхьоума? – айбашьцәа дылбаазгоз ахааназ ирхамыштүа ргәатца итәцәахьызауеит хьааны.

ахаҕкәагы рыла. Урт ареспубликатә биуцьет ахь иалагалахоит.

Адгьылтә хәтәкәа категориак акынтәи даҕа категориак ахь риагаразы ашәатәи алагалара азиншьақәыргыларатә усшәкәкәа рытаразы ихымпадатәиу тагылазаашьаны икоуп.

Акәа ақалакыи араионкәеи рхадарақәа адтца рыцоуп иакәнагоу ашәатәи амәапҕа-рада аусшәкәкәа рытара аанкыларей ад-гьылхәтәкәа категориак акынтәи даҕа кате-гориак ахь риагаразы адырра ахәынтқарратә усбартақәа рахь анашьтреи рзы. Абнатә нхамәазы Ахәынтқарратә Усбарта ашәатәкәа рымәапҕара ахылапшра аналәоит, иара убас убри азы адырра араионкәа рхадарақәа рахь рынашьтра алнаршәлоит.

Иарбоу айтәкрақәа ареспубликаҕы икоу адгьылтә ресурсқәа хырхарала рхәаақәцә-рей ахылапшра арғәгәарей иазырхоуп.

Икәыпшыз айбашьшы

■ **Апсадгьыл ахьчара анаҕахха зхы иа-меигзакәа игылаз дыруазәкуп Аацытәи арпыс Гарри Сергеи-иҕа Смыр. Уи диит 1971 шықәса ианвар 8 рзы, Сергеи Ха-быга-иҕа Смыри Раиса Константин-иҕа Чанбей ртаацәараҕы.**

Урт ираазейт хшык ахшаара, шыцаа аҕацәа – Гарри, Беслани, рыпхәзатә – Ма-нәни. 1989 шықәсазы Гарри далгоит Аа-цытәи абжьаратә школ. Анафс ипхьоит ар-рахь ауалпшьа анагзаразы. Арраматура дахысуан Белоруссиятәи архәтәкәа руак аҕ-ны. Арраҕы аазара бзиа имәзи, арратә усна-гзатәкәа иҕеырпшыганы иахьынаигзози рзы изныкымкәан иҕаацәа ахәтартә шәкәкәа рзаарышьтхьан. Иара убас, цсшьара хәсаб-ла ашныка доурышьтхьан.

1991 шықәсазы иарратә уалпшьа их-ганы дхынхәуеит итәылахь. Аусура далаго-

Айташьақәыргыларатә усурақәа рышьтахь

Апсадгьыл аҕеицш азы

■ **Гәдоутә ақалакь аҕы шыатанкыла имәапҕаз айташьақәыргыларатә ус-урақәа рышьтахь ашәкәа аанартит Оскар Гәазаа ихьз зху 4-тәи абжьаратә школ.**

Аусмәапҕатә иаҕааит Ахәынтқарра Ахада Бадра Гәынба, атцара аминистр Хана Гәынба, аихабыра алахәылацәа, айташьақәыргыла-рақәа афинанстә цхьираара рзызуаз Гәазаа ртаацәара.

Ашкол 1964 шықәса рзы идыргылеит, уи-нахыс шыатанкыла айташьақәыргыларә ам-базацит. Аусурақәа рымәапҕара алыр-шахейт Гәдоутә ақалакь аҕы ииз, изызхәз аишьцәа Алиас, Дмитри, Едгар Гәазаа рапшь-гараеи рхатә харцьи рыла.

Ашкол аҕы иапцдоуп атцаразы хаамта иакәшәо аҕагылазаашьақәа, иара убас ашкол акәша-мыкәша икоу атцакырагы еиҕкаарыла имәапҕоуп. Иахь арака атца-ра рцоит 312-шык ашколхәыцкәа, 28-шык артәацәа аус руеит. Айташьақәыргыла-ратә усурақәа ирылаган пхынгәымзазы. «Хара иахьа апатриотизм иаша, апсадгьы-ли ауаажәлари рахь абзиабара заку хзыр-бо акыр зтәзкуа ахтыс ххы алахархәуеит. Ари аҕеырпшы хара иахдырбейт аишьцәа Гәазаа – Алиас, Дмитри, Едгар. Урт икартцәз

Ихы цхьеймкит ианаҕахыз

ит икыта гәакьаҕы аҕиакәа рпшышәаратә станциякны шәыраазаафыс. Уи аус иаразнак инапаҕы иааигейт, иагьикәҕеион, ашәы-раазара акәама -тцамакәа зегьы идыруан.

Гарри даныхәычыз инаркны ихыи-цшьа, игылашьа, ицәажәашьа, рыла ишызцәа дрылукаауан. Ицкьан иламыс, итцан ахаа-рей апшзареи. Бзиа ибон апсуара, ипсад-гьыл. Аҕаацәара алаларагы дахьымзациит.

Апсадгьыл Апсны ашәартә ианҕагыла, рапхьатәи амшкәа инадаркны абцъар аанкыланы аҕацәа дырҕагылеит. Аладатәи Ешыра, Шроматәи ахырхартакны ухәа еи-уеицшымыз айбашьра ацәахәкәа ркны дыкан. Цьаргы ихы аваимкит, издыруа-мыт ашәара закәыз. Ишызцәеи иарей из-ныкымкәа Гәымста ирны аҕа ааха иртахьан.

Ихымтә азәыршы аҕахьан, ацхьираара зтахыз ишызцәа амцашыра акырынтә иа-лигахьан.

Уаз Абаа азааигәара рыпсы ааитар-кып хәа иахьылатәаз, Гарри иахаит шытыб-жыкәак, еиликаарц иаразнак дейхейт. Иб-жыи иргейт хара хтәкәа ракәыз цшьа. Убас машәыршәк дрылашәоит ақыртцәа рдиверсиятә гәып. Аха, арпыс еиҕамс, ил-шеит ишызцәа рахь адырра аҕацара. Арака итып ылхны аҕацәа амца рыжәцара дала-геит. Илиршеит өба -хҕа саат аҕа иаанкыла-ра, ус ишызцәагы ихьзейт, аха иара иоуит ахәра гәгәа, 12 хы икәшәеит. Ишызцәа ам-ца шыра далыргеит, Гәдоутәтәи агоспиталь ашка амәа ишыкәыз ипсы ихытцит. Уи март 6, 1993 шықәсазыакәын.

Ааигәа Аацытәи абжьаратә школ аклассқәа руаки ихьз ахыртцит.

Хаштра рыкәым зыпсадгьыл зхы ақәызтәз атҕеицәа. Урт ргәалашәара лаша назза хгәацәҕы иаанхоит. Уаха икамлаа-ит ари ашыза ахлымзаах, еснагь ицкьазаа-ит хажәаан, хәашьра ақәымзааит иаххәпхо Аиааира амра!

Орнелла Плиа, афилологатә факультет, ажурналистика ақәша ахәбатәи акурс астудент

акыр ахәтыр зкутцаша усуп. Сара табуп хәа шәасхәар стахуп ашкол адгыларә ахьашәтә азы. Шәусқәа азәыршы рзы иҕеырпш бзио-уп. Шәпатриотизми шәыжәлар рахь ишәы-моу абзиабарей аанарпшуеит. Ари ашкол зыхьз аху Апсны Афырхатца Оскар Гәазааи Апсадгьыл ахьаацәа зегьы ргәалашәара хтәыла ахьчарей ххәынтқарра арҕиарей азы атакпхькәра харақ хадырцоит», - иҳәе-ит Ахәынтқарра Ахада.

Бадра Гәынба иара убас артәафратә еи-лазаара итабуп хәа реиҳәеит еиҕагыло абицара раазараҕы ирбо аҕьабааазы.